

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 9. července 2019 ve věci č. 51072/15 – *Tim Henrik Bruun Hansen proti Dánsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že tím, že si soud v řízení o přezkumu nezbytnosti pokračování zabezpečovací detence nevyžádal externí lékařský posudek, ačkoli poslední externí znalecká zpráva ve věci stěžovatele byla vydána osm let předtím a stěžovatel dlouhodobě odmítal spolupracovat s lékaři dotyčného zabezpečovacího zařízení, došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v roce 1996 shledán vinným z pokusu o znásilnění dítěte; vzhledem k tomu, že byl v minulosti již několikrát odsouzen za podobné trestné činy, uložil mu soud trest v podobě zabezpečovací detence, která není časově omezená a trvá tak dlouho, dokud je daná osoba považována za nebezpečnou. Tomuto rozhodnutí předcházelo posouzení duševního stavu stěžovatele psychiatrem, který ve své zprávě uvedl, že stěžovatel trpí schizoidní poruchou osobnosti, ale brání se psychoterapii a odmítá i chemickou kastraci; vzhledem k jeho vysoké nebezpečnosti se proto jevila zabezpečovací detence jako vhodnější než trest odnětí svobody. K obdobnému závěru dospěla ve svém posudku i lékařsko-právní rada, veřejný orgán zřízený zákonem, jehož členy jsou lékaři. Od roku 1997 byl stěžovatel umístěn ve vězeňském zařízení Herstedvester a během následujících let byl mnohokrát podroben vyšetřením tamějšími psychiatry, psychology a sociálními pracovníky; někteří z lékařů stěžovateli poskytovali dlouhodobou terapii. Stěžovatel v tomto období opakovaně žádal o propuštění nebo zmírnění trestu. Jeho žádost byla soudy vždy zamítnuta s odůvodněním, že dle lékařských zpráv vydaných zaměstnanci Herstedvesteru u něj hrozí značné riziko recidivy, pokud nepodstoupí chemickou kastraci, což však odmítal. V roce 2007 ve svém stanovisku lékařsko-právní rada doporučila zahájení chemické kastrace, k čemuž však pro nesouhlas stěžovatele nedošlo.

Když v roce 2014 stěžovatel znovu požádal o propuštění nebo zmírnění trestu, vypracoval psychiatr Herstedvesteru pro účely soudního řízení novou zprávu, dle níž měl stěžovatel zcela odmítavý postoj k chemické kastraci, a to zejména kvůli obavám z dopadů na svůj tělesný stav; z uvedeného důvodu psychiatr nedoporučil žádnou změnu uloženého opatření. Soud s poukazem na tuto lékařskou zprávu žádost stěžovatele opět zamítl. V odvolání proti tomuto rozhodnutí stěžovatel uvedl, že je zbaven svobody už více než 19 let a jeho situace ustrnula na mrtvém bodě, protože odmítl chemickou kastraci; z článku 5 Úmluvy přitom dle jeho názoru plyne potřeba externího znaleckého posouzení jeho stavu. V roce 2015 odvolací soud potvrdil uložení zabezpečovací detence stěžovateli, a to především s poukazem na lékařskou zprávu psychiatra Herstedvesteru z roku 2014. Krátce poté stěžovatel inicioval nové soudní řízení, v rámci něhož psychiatr Herstedvesteru v roce 2016 vypracoval novou zprávu. Dle této zprávy u stěžovatele přetrvává jednoznačně negativní postoj k chemické kastraci, přičemž v současnosti není dostupná žádná alternativní terapeutická metoda, která by ve srovnatelné míře vedla ke snížení rizika recidivy. Stanovisko vydala také lékařsko-právní

rada, která znovu doporučila chemickou kastraci stěžovatele. Na základě uvedených dvou stanovisek odvolací soud v roce 2016 znovu potvrdil uložení zabezpečovací detence stěžovateli.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 5 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že rozhodnutím odvolacího soudu z roku 2015, kterým mu bylo potvrzeno uložení zabezpečovací detence, aniž byl jeho stav posouzen externím lékařským znalcem, došlo k porušení jeho práva na svobodu a osobní bezpečnost podle čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Soud záležitost posuzoval na poli ustanovení čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy, dle něhož nikdo nesmí být zbaven svobody kromě „zákonného uvěznění po odsouzení příslušným soudem“. Soud připomněl, že pro účely tohoto ustanovení znamená pojem „odsouzení“ jak shledání viny, tak uložení trestu či jiného opatření zahrnujícího zbavení svobody (*M. proti Německu*, č. 19359/04, rozsudek ze dne 17. prosince 2009, § 87). Slovo „po“ tu přitom nelze vykládat pouze tak, že „zbavení svobody“ musí časově následovat „odsouzení“; je rovněž nezbytné, aby existovala dostatečná příčinná souvislost mezi odsouzením a zbavením svobody. Tato příčinná souvislost může být narušena, pokud nastane situace, kdy rozhodnutí o nepropuštění nebo opětovném zadržení příslušné osoby je založeno na důvodech, které nejsou slučitelné s účely původního rozhodnutí soudu, který vynesl odsuzující rozsudek, nebo na posouzení, které z hlediska těchto účelů nelze hodnotit jako rozumné (*H. W. proti Německu*, č. 17167/11, rozsudek ze dne 19. září 2013, § 102). Pakliže uplynula značná doba od okamžiku, kdy vnitrostátní soudy s pomocí znaleckého posudku lékaře posoudily nebezpečnost odsouzené osoby, náležité objasnění relevantních skutečností týkajících se stávající nebezpečnosti dané osoby si zásadně vyžaduje získání nového znaleckého posudku. Pokud byla navíc tato osoba zadržena delší dobu ve stejné instituci a její situace vypadá, že ustrnula „na mrtvém bodě“, je zvláště důležité konzultovat externího znalce mj. za účelem získání nových návrhů na zahájení potřebné terapeutické léčby (tamtéž). Rozhodnutí nepropustit zadrženou osobu s poukazem na to, že i nadále představuje hrozbu pro veřejnost, může být neslučitelné s účely původního odsuzujícího rozsudku, jestliže je daná osoba držena v detenci z důvodu rizika opětovného páčání trestné činnosti, ale zároveň je zbavena nezbytných prostředků – jako např. vhodné terapie – k tomu, aby prokázala, že již není nebezpečná. Za těchto okolností Soud shledal, že zbavení svobody, které zpočátku bylo v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy, se změnilo v zadržení svévolné, a tudíž odporující tomuto ustanovení (tamtéž).

Stěžejní otázka v projednávané věci spočívala v tom, zda pro účely čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy existovala dostatečná příčinná souvislost mezi odsouzením stěžovatele v roce 1996 a jeho přetrvávajícím zbavením svobody nařízeným odvolacím soudem v roce 2015. Dle Soudu lze konstatovat, že odvolací soud založil své rozhodnutí z roku 2015 na lékařských zprávách týkajících se stěžovatele, a to včetně nejnovější zprávy z roku 2014. Odvolací soud přihlédl rovněž k vyjádření samotného stěžovatele. Navíc, v době vydání tohoto rozhodnutí vypracovala lékařsko-právní rada již dvě stanoviska ve věci stěžovatele, a to v letech 1995 a 2007; ve druhém z těchto stanovisek rada doporučila zahájení chemické kastrace. Soud v této souvislosti poukázal na to, že lékařsko-právní rada je nezávislá instituce, jejímž účelem je poskytovat medicínsko-forenzní a farmaceutické poradenství veřejným orgánům; členy rady jsou lékaři, přičemž stěžovatel nenamítal, že by kterýkoli z těchto členů byl propojen se zařízením Herstedvester, ani nepředložil žádné přesvědčivé argumenty dokazující, že lékařsko-právní radu obecně nelze hodnotit jako externí expertní orgán.

V projednávané věci nicméně odvolací soud zamítl výslovnou žádost stěžovatele o externí znalecké posouzení jeho stavu – ze strany lékařsko-právní rady nebo jiného znalce –, a to navzdory skutečnosti, že v dané době se stěžovatel nacházel v zabezpečovací detenci již téměř 19 let a poslední externí znalecká zpráva v jeho věci byla vydána v roce 2007. Dle Soudu nelze rovněž přehlédnout skutečnost, že od začátku svého umístění v Herstedvesteru v roce 1997 byla stěžovateli průběžně navrhována chemická kastrace, kterou však setrvale odmítal, takže dle Soudu zde již jen stěží

existovala možnost spolupráce mezi stěžovatelem a příslušnou institucí, pokud jde o snahu snížit jeho nebezpečnost, a situace tudíž vskutku ustrnula na mrtvém bodě. Jak již Soud zmínil, za takových okolností je zvláště důležité konzultovat externího znalce mj. za účelem získání nových návrhů na zahájení potřebné terapeutické léčby. Jelikož v řízení před odvolacím soudem v roce 2015 nedošlo ani k pokusu získat nové stanovisko od externího lékařského znalce ohledně nezbytnosti dalšího držení stěžovatele v zabezpečovací detenci, toto řízení v daném směru náležitě neobjasnilo relevantní skutečnosti.

Dle Soudu konečně zbývalo odpovědět na otázku, zda stěžovateli i nadále náleží postavení oběti, jelikož odvolací soud v následujícím řízení v roce 2016 obdržel kromě zprávy vypracované psychiatrem Herstedvesteru i stanovisko lékařsko-právní rady. Soud připomněl, že na to, aby stěžovatel pozbyl postavení oběti, vnitrostátní orgány musí splnit dvě podmínky: uznat, alespoň do podstaty, porušení Úmluvy a poskytnout stěžovateli „náležitou nápravu“ (*Amuur proti Francii*, č. 19776/92, rozsudek ze dne 25. června 1996, § 36). Stěžovatel poukazoval na článek 5 Úmluvy jak v řízení v roce 2015, tak v řízení v roce 2016. I když ve druhém zmíněném řízení odvolací soud vyhověl jeho žádosti o získání externího znaleckého posudku, nevyjádřil se k jeho námitce týkající se Úmluvy; stěží proto lze tvrdit, že odvolací soud uznal alespoň v podstatě porušení článku 5 Úmluvy.

Ve světle uvedeného proto Soud učinil závěr, že rozhodnutí odvolacího soudu z roku 2015 nebylo založeno na posouzení, které lze hodnotit jako rozumné z hlediska účelů původního rozhodnutí tohoto soudu z roku 1996. Došlo tudíž k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.